

SİMAV DEPRESYONU VE ÇEVRESİNDE GEÇİCİ YERLEŞME ŞEKİLLERİ

Yrd.Doç.Dr.Lütfi ÖZAV*

GİRİŞ

Araştırmamıza konu oluşturan Simav depresyonu, Ege bölgesinin İçbatı Anadolu bölümünde yer almaktadır(Şekil 1). Yaklaşık 798 km². alana sahip olan araştırma sahasını, Simav depresyonuna dökülen akarsuların su bölümü hatları sınırlandırmaktadır. Depresyon kabaca batı-doğu doğrultusunda uzanmaktadır. Depresyon sahasının kuzeyinde Akdağ, kuzeydoğusunda Katrancı dağı, doğusunda Şaphane dağı ve güneyinde ise Simav-Demirci dağları bulunmaktadır. Araştırma sahası içerisinde Simav şehrinin yanısıra, devamlı yerleşme olarak 37 köy ve 20 mahalle yer tutmaktadır. Ayrıca, depresyonu çevreleyen yüksek kesimlerde yayla yerleşmelerine, depresyon tabanında ise bağ evi ve çardak yerleşmelerine rastlanmaktadır.

Simav depresyonu ve çevresinin yerleşme tarihi, günümüzden yaklaşık 5500 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Tarihi devirler boyunca Frigler, Kimmerler, Lidyalılar, Bizanslılar ve Germiyanoğulları gibi çeşitli uygarlıkların egemenliğinde kalan bölge, 1429 yılında Osmanlıların eline geçmiştir¹. Zaman zaman parlak devirler geçiren sahada, Ankyra (Simav Kiliseköy) ve Synaos (Simav) gibi antik şehirler de yer almaktadır. Bugünkü Simav, Synaos'un yerini almıştır. Gölün batısında yer alan Ankyra ise, daha hızlı gelişen Synaos karşısında gölgede kalmıştır².

Sahadaki geçici yerleşme şekillerinin ortaya çıkışında, başta yeryüzlü şekilleri ve iklim özellikleri olmak üzere, doğal çevre faktörlerinin önemli etkileri olmuştur. Bu nedenle, öncelikle sahanın doğal çevre özellikleri geçici yerleşmelerle olan ilişkileri yönünden ele alınacak ve daha sonra da yörede rastlanan geçici yerleşmelerin oluşum ve fonksiyonları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

* Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü.

¹ VARLIK, M.Ç., 1974, Germiyanoğulları Tarihi, Atatürk Üniv. Yay. No: 288, Edebiyat Fak. Yay. No: 57, Sevinç Matbaası, Ankara, s.60-61.

² TUNCEL, M., 1981-1982, "Kütahya İlinin Beşerî ve İktisadî Coğrafyası." KÜTAHYA, Formül Matbaası, İstanbul, s.24.

Şekil 1. Araştırma Sahasının Konum Haritası

1. Geçici Yerleşmelerin Doğal Çevre Özellikleri ile İlişkileri
 İçbatı Anadolu bölümünün kuzey kısmında yer alan Simav depresyonu, tipik bir graben alanıdır. Depresyonun doğuda kalan kısmı, asıl Simav depresyonunu oluşturmaktadır. Kıravadi ovası olarak da adlandırılan Bahtılı-Söğütçük depresyonu ise, daha batıda kalmaktadır³. Depresyonu kuzeyden sınırlandıran Akdağ (2089 m.) kütlesi, Afyon-Orhaneli alçak alanı batısında yer alan dağ dizisinin bir parçasıdır. Nitekim bu dizi, Akdağ'dan itibaren Eğrigöz dağı, Şaphane dağı, Murat dağı ve Ahır dağı ile devam ederek, Sandıklı ovasının doğusunda Sandıklı dağlarına ulaşmaktadır. Depresyonun güneyinde ise, Susurluk-Gediz nehirlerinin su bölümü çizgisi üzerinde eski temele ait Simav (1801 m.) ve Demirci (1595 m.) dağları yükselmektedir⁴. Sahanın ana topoğrafik şekillerini dağlar ve bunlar arasına yerleşmiş depresyon alanının oluşturması, depresyon tabanında bağ evi ve çardak yerleşmelerinin, dağlık sahalarda ise yaylaların ortaya çıkmasını teşvik etmiştir.

Gerçekten de, yaklaşık 800 m. civarında yükseltiye sahip olan depresyon tabanı, kenardaki dağlık sahalarda yer yer 800-1000 m. ye ulaşan yükselti farklılıklarının görülmesi⁵, sahanın gerek iklimi gerekse de bitki örtüsü üzerinde bazı farklılıklara yol açmıştır. Nitekim haziran ayında, depresyon tabanındaki meralarda otsu step türleri kurumaya başlarken, yüksek dağlık sahalarda ise gür bir step örtüsü yayılış göstermektedir. İklim farklılığının bir sonucu olan bu durum, alçak sahalardaki köy yerleşmelerinden dağlık sahalarda bulunan yaylalara doğru, dikey yönde göç hareketlerinin meydana gelmesine neden olmaktadır. Gerçekten de, depresyon tabanı ile dağlık sahalardaki sıcaklık farkı, 6°C'ye kadar ulaşmaktadır.

Diğer yandan, sahanın toprak ve su özellikleri de geçici yerleşmelerin dağılışı üzerinde etkili olmaktadır. Taban suyu seviyesinin nisbeten derinde olduğu ve arazinin yer yer dalgalı bir özellik gösterdiği Simav depresyonunun batısında bulunan Kıravadi ovası, tütün tarımı için uygun şartlara sahiptir. Bu kesimde yer alan çardak yerleşmeleri de tütün tarımına bağlı olarak ortaya çıkmışlardır. Nitekim, taban suyu seviyesinin yüzeye yakın olduğu asıl Simav depresyonunda

³ ARDOS, M., 1985, Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi. Cilt: II. İstanbul Üniv. Yay. No: 3321, Edebiyat Fak. Yay. No: 3215, İstanbul, s.37-38.

⁴ DARKOT, B.-TUNCEL, M., 1988, Ege Bölgesi Coğrafyası. İstanbul Üniv. Yay. No: 2365, Coğrafya Enst. Yay. No:99, İstanbul, s.11.

⁵ ERER, S., 1977, Simav Depresyonu ve Çevresinin Jeomorfolojisi. İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No: 2028, Coğrafya Enst. Yay. No: 86, İstanbul, s.2.

tütün tarımı yapılmadığı gibi, çardak yerleşmelerine de rastlanmamaktadır. Bunun yanında depresyonun kenar kesimleri, bağ alanı oluşturmak için elverişli toprak ve su özelliklerine sahiptir. Genellikle alüvyal toprakların yayılım gösterdiği bu kesimlerde, taban suyu seviyesi yüzeye fazla yakın değildir. Özellikle, Simav-Demirci dağlarının etekleri boyunca bağ alanlarının, dolayısıyla da bağ evlerinin dağılım göstermesi, büyük ölçüde elverişli toprak ve su özelliklerinin bir sonucudur.

2. Geçici Yerleşme Şekilleri

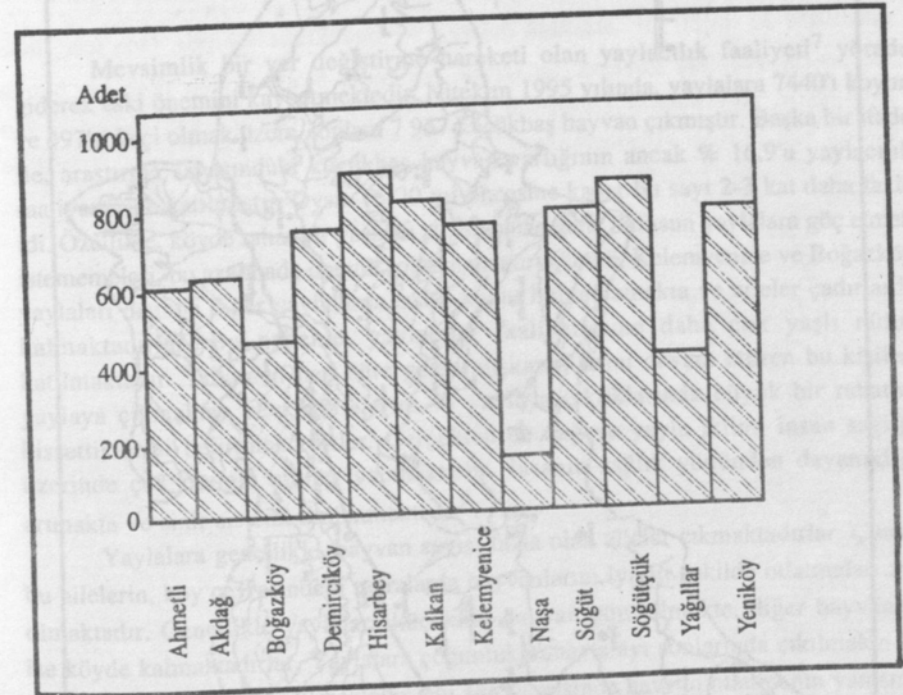
a. Yayla Yerleşmeleri

Araştırma sahasının özellikle yüksek kesimlerinde yayla yerleşmeleri yer almaktadır. Ancak sahadaki köy yerleşmelerinin çoğunun yaylası yoktur. Nitekim 1995 yılında, sahadaki 37 köyden sadece 12'sinin (Ahmetli, Akdağ, Boğazköy, Demirciköy, Hisarbey, Kalkan, Kelemyenice, Naşa, Söğüt, Söğütçük, Yağıllar ve Yeniköy) yaylası bulunuyordu. Yaylalardan yararlanan aile sayısı da oldukça azdır. Gerçekten de aynı yıl, yaylacılık faaliyetlerine sadece 83 aile (206 kişi) katılmıştı. Aynı yıl bu ailelerle birlikte yaylaya göç eden hayvan sayısı ise, 7 937 kadardı (Tablo 1, Şekil 2).

Tablo 1. Simav Depresyonu ve Çevresinde Yaylacılık Faaliyetlerine Katılan Aile ve Hayvan Sayılarının Yerleşmelere Göre Dağılımı (1995).

Yerleşmenin Adı	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Koyun Sayısı	Keçi Sayısı
Ahmetli	5	11	612	-
Akdağ	5	13	600	35
Boğazköy	7	15	460	-
Demirciköy	7	18	756	-
Hisarbey	9	17	892	10
Kalkan	8	19	710	113
Kelemyenice	10	28	752	-
Naşa	4	12	137	21
Söğüt	13	30	531	251
Söğütçük	9	21	852	25
Yağıllar	4	13	403	-
Yeniköy	3	9	735	42
Toplam	83	206	7440	497

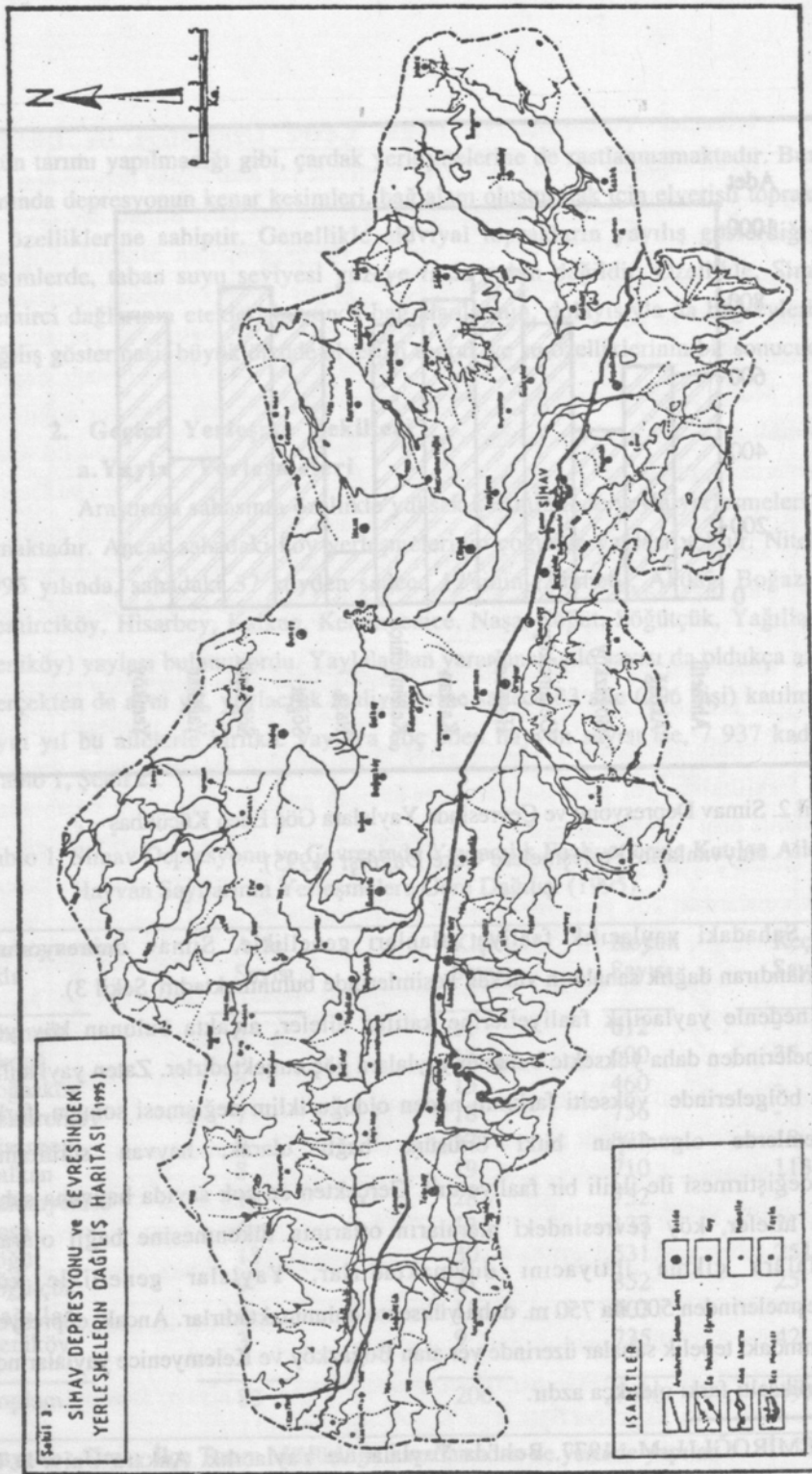
Kaynak : Simav İlçe Tarım Müdürlüğü kayıtlarından ve yerinde yapılan tesbitlerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 2. Simav Depresyonu ve Çevresinde Yaylalara Göç Eden Küçükbaş Hayvanların Yerleşmelere Göre Dağılımı (1995).

Sahadaki yaylacılık faaliyet alanları genellikle, Simav depresyonunu sınırlandıran dağlık sahalarda yüksek kesimlerinde bulunmaktadır (Şekil 3). Bu nedenle yaylacılık faaliyetlerine katılan aileler, alçakta bulunan köy yerleşmelerinden daha yüksekte bulunan yaylalara göç etmektedirler. Zaten yaylacılık, step bölgelerinde yükselti farkının neden olduğu iklim değişimi sonucu, farklı dönemlerde olgunlaşan bitki örtüsüne bağlı olarak, hayvan sürülerinin yer değiştirmesi ile ilgili bir faaliyettir⁶. Gerçekten de çok sayıda hayvana sahip olan aileler, köy çevresindeki meraların otlarının tükenmesine bağlı olarak, yaylalara çıkma ihtiyacını duymaktadırlar. Yaylalar genellikle köy yerleşmelerinden 500 ila 750 m. daha yüksekte bulunmaktadır. Ancak, depresyon tabanındaki tepelik sahalarda yer alan Boğazköy ve Kelemyenice yaylalarında ise, yükselti farkı oldukça azdır.

⁶ EMİROĞLU, M., 1977, Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık. Ankara Üniv. D.T. C.F. Yay. No: 272, Ankara, s.11.

Şekil 3. Simav Depresyonu ve Çevresindeki Yerleşmelerin Dağılışı Haritası (1995)

Mevsimlik bir yer değiştirme hareketi olan yaylacılık faaliyeti⁷ yörede giderek eski önemini kaybetmektedir. Nitekim 1995 yılında, yaylalara 7440'ı koyun ve 497'si keçi olmak üzere, toplam 7 937 küçükbaş hayvan çıkmıştır. Başka bir ifade ile, araştırma sahasındaki küçükbaş hayvan varlığının ancak % 16.9'u yaylacılık faaliyetlerine katılmıştır. Oysa, 15-20 yıl öncesine kadar bu sayı 2-3 kat daha fazla idi. Özellikle, köyde rahat bir yaşama alışmış olan genç nüfusun yaylalara göç etmek istememeleri, bu azalmada önemli rol oynamıştır. Çünkü, Keleşyeniçe ve Boğazköy yaylaları dışında diğer yaylalarda, sabit konut bulunmamakta ve aileler çadırlarda kalmaktadırlar. Bu nedenle, yaylacılık faaliyetlerine daha çok yaşlı nüfus katılmaktadır. Yıllardan beri süre gelen alışkanlıklarını devam ettiren bu kişiler, yaylaya çıkmaktan zevk aldıklarını ve yaylaya çıktıklarında büyük bir rahatlık hissettiklerini belirtmektedirler. Gerçekten de dağ ve yayla iklimi insan sağlığı üzerinde çok olumlu etkiler yapmaktadır. İnsanın sağlık yönünden dayanıklılığı artmakta ve sinir sistemi dinlenmektedir⁸.

Yaylalara genellikle, hayvan sayısı fazla olan aileler çıkmaktadırlar. Çünkü bu ailelerin, köy çevresindeki meralarda hayvanlarını iyi bir şekilde otlatmaları zor olmaktadır. Genellikle yaylalara küçükbaş hayvan götürülmekte, diğer hayvanlar ise köyde kalmaktadırlar. Yaylalara çoğunlukla mayıs ayı sonlarında çıkılmakta ve ağustos ayı ortalarında inilmektedir. Bu süre içerisinde hayvan otlatmanın yanı sıra, az da olsa ot üretimide yapılmaktadır. Bunun yanında ormanlık kesimde yer alan yaylalarda, orman işletmesinden izin alınarak, yakacak olarak kullanılmak üzere çam kozalağı toplanmaktadır. Yayla dönüşünde, kozalaklarla birlikte kurutulmuş otlar, köye taşınmaktadır.

Hayvanlardan elde edilen sütler, çoğunlukla peynir yapımında kullanılmaktadır. Üretilen peynirler, belli zamanlarda köye gönderilmektedir. İhtiyaç fazlası peynirler ise, Simav ilçe merkezinde satışa sunulmaktadır.

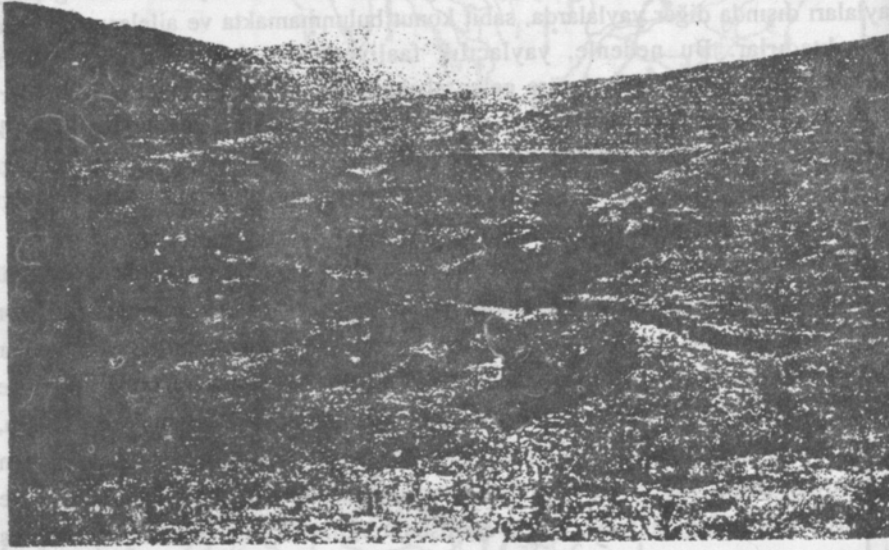
Araştırma sahasındaki yayla konutları, genellikle göçebe ev olarak da adlandırılan⁹ çadırlardan oluşmaktadır. Çünkü ormanlık sahalarda yer alan yaylalarda, orman işletmesince konut yapımına izin verilmemektedir. Bu nedenle söz konusu yaylalarda, branda bezinden yapılmış çadırlar kullanılmaktadır. Çadır sayısı ailelerin ihtiyaçlarına göre değişebilmektedir. Depresyon tabanındaki yaylalarda yer alan konutlar ise tuğla, kiremit, çimento gibi çağdaş yapı malzemeleri kullanılarak inşa edilmiştir. Tek odadan oluşan bu tip yayla konutları,

⁷ ALAGÖZ, C.A., 1993, "Türkiye'de Yaylacılık Araştırmaları". Ankara Üniv. Türkiye Coğ. Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı: 2, Ankara, s.1.

⁸ SÖZER, N., 1972, Kuzeydoğu Anadolu'da Yaylacılık. İş Matbaacılık ve Ticaret, Ankara, s.44.

⁹ TANOĞLU, A., 1969, Nüfus ve Yerleşme. İstanbul Üniv. Yay. No: 1183, Edebiyat Fak. Coğrafya Enst. Neşriyatı No: 45, İstanbul, s.219.

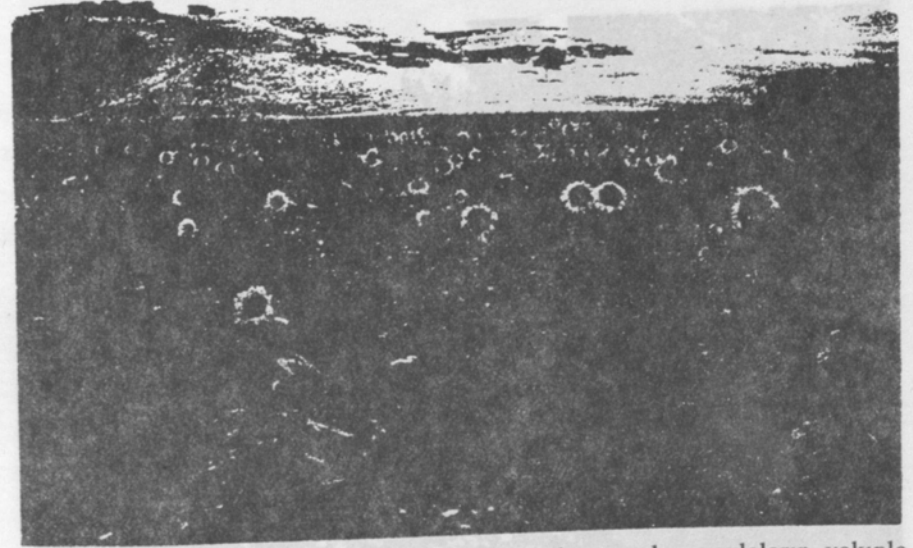
genellikle 20 ila 30 m². arasında değişen bir büyüklüğe sahiptir. Oda içerisinde hayvansal ürünleri koymak amacıyla, ortalama 5 m². kadar olan bir bölme ayrılmıştır. Hayvanların gecelediği ve sütün sağıldığı ağıllar ise, konuttan ayrı olarak yapılmıştır. Ağıllar, dal ve ağaçlardan yararlanılarak, basit bir şekilde oluşturulmuştur(Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. Kelemyenice yaylasından bir görünüş. Çağdaş yapı malzemeleri kullanılarak inşa edilen yayla evleri tek odadan oluşmaktadır. Ağıllar ise yayla evinin hemen yakınında bulunmaktadır.

Depresyon tabanında yer alan yayla yerleşmeleri, yüksek kesimlerdeki yaylalara oranla bazı farklılıklar göstermektedir. Çünkü, köyler ile yayla yerleşmeleri arasındaki yükselti farkının az olması (ortalama 120 m. kadar), bu tip yaylacılığın daha çok yatay doğrultuda gerçekleşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle söz konusu yayla yerleşmeleri, daha çok İç Anadolu bölgesinde rastlanan yaylalara benzemektedir¹⁰. Dolayısıyla bu yaylalardaki kalma süresi de, diğer yaylalara oranla daha kısadır. Bu tip yaylacılıkta esas olarak, hayvan sürülerinin köy çevresinden uzaklaştırılması amaçlanmıştır. Fazla yüksek olmayan bu yaylaların yakınlarında, çeşitli tarım ürünlerinin tarımı yapılmaktadır (Fotoğraf 2).

¹⁰ DOĞANAY, H., 1994, Türkiye Beşerî Coğrafyası. Gazi Büro Kitabevi, Ankara, s.272.

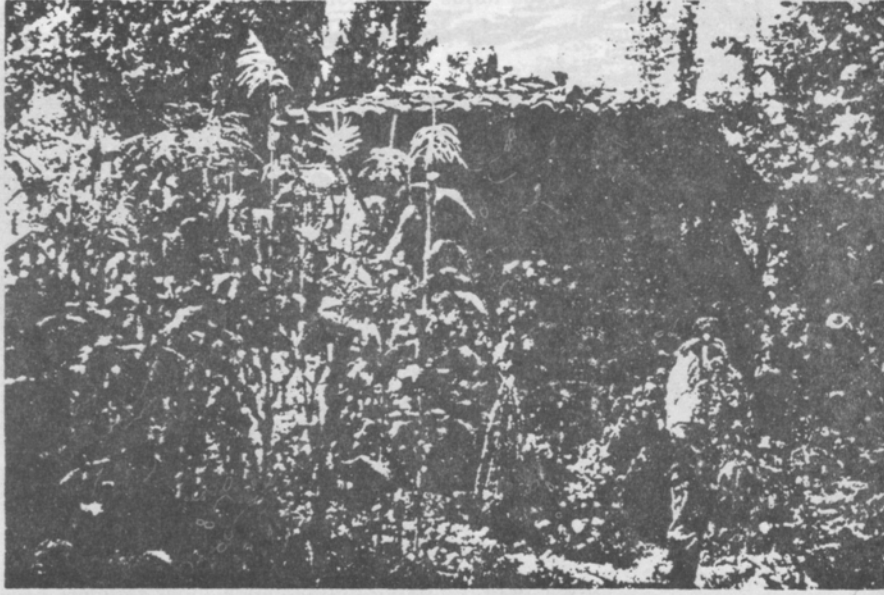
Fotoğraf 2. Tarım alanları depresyon tabanında yer alan yaylaların yakınına kadar sokulmaktadır. Fotoğrafta ön plânda ayçiçek tarlaları, arka plânda ise Kelemyenice yaylası görülmektedir.

b. Bağ Evleri

Simav depresyonunun kenar kesimlerinde, bağ alanları yer yer dağılıp göstermektedir. Özellikle Simav-Demirci dağlarının etekleri boyunca, bağ alanları geniş yer tutmaktadır. Taban suyu seviyesinin nisbeten derinde olduğu bu kesimler, bağ oluşturmak için oldukça uygun koşullara sahiptir. Bağ alanları içerisinde genellikle, bağ evi yerleşmeleri yer almaktadır. Özellikle bağcılığın önemli olduğu Aksaz ve Hacıhüseyinefendi köylerinde, bağ alanlarının hemen hemen hepsinde bağ evi bulunmaktadır. Ayrıca, bağ alanlarının dağılıp gösterdiği Ahmetli, Bahtlı, Demirciköy, Beyceköy, Öreğler gibi yerleşmelerde de bağ evlerine rastlanmaktadır.

Bağ alanlarında genellikle üzüm asmaları yetiştiriciliği yapılmaktadır. Ancak bazı bağlarda üzüm asmasının yanısıra elma, armut, kiraz, vişne gibi meyve ağaçları ile çeşitli sebzeler de yetiştirilmektedir. Bağ evi yerleşmeleri ise, söz konusu faaliyetleri zamanında ve daha kolay bir şekilde yürütmek amacıyla inşa edilmişlerdir. Bağ evleri genellikle, bağı kontrol edebilecek yüksekçe bir konumda yapılmışlardır. Eğimli kesimlerde yer alan bağlarda daha çok üzüm asmaları yetiştiriciliği yapılmaktadır. Sulama imkânlarının olduğu bağ alanlarında ise, üzüm

asmasının yanında aile ihtiyaçlarını karşılamak için, çeşitli sebze ve meyvelerde üretilmektedir (Fotoğraf 3).

Fotoğraf 3. Öreğler beldesinde bir bağ evinin görünümü. Bağ'da sulayabilme imkânı olduğundan, üzüm asmasının yanısıra çeşitli sebze ve meyve üretimi de yapılmaktadır.

Bağ evleri oldukça basit bir şekilde inşa edilmişlerdir. Konutlar çoğunlukla iki katlıdır. Dam adı verilen alt katlarının yapımında, taş ve toprak malzemeden yararlanılmıştır. Üst katları ise, genellikle ahşap ve kerpiç malzeme kullanılarak yapılmıştır. Üst katlara yerel olarak ev adı verilmektedir. Yakın çevreden sağlanan yapı malzemeleri ile inşa edilen bağ evleri, görünüş olarak basit bir kulübeye benzemektedir. Hatta bazı bağ evlerinin kapı ve penceresi bile yoktur (Fotoğraf 4). Bağ evlerinin her katında birer oda bulunmaktadır. Odaların genişliği, 10 ila 20 m². arasında değişmektedir. Fazla yüksek olmayan alt kat, daha çok bağda kullanılan malzeme ve araçları koymak için kullanılmaktadır. Üst kat ise ailelerin oturması için ayrılmıştır. Fazla büyük olmayan bağ evlerine, yerel olarak bağ evciği adı da verilmektedir.

Fotoğraf 4. Aksaz köyündeki bir bağ evinin görünümü. Gayet basit bir şekilde inşa edilmiş bağ evinin, kapı ve penceresi bile bulunmamaktadır.

Araştırma sahasında yer alan bağ evlerine yönelik göçler, oldukça kısa sürelidir. Genellikle ürünün hasat edildiği eylül ayı içerisinde, 10-15 gün kadar bağ evlerinde kalınmaktadır. Ancak konutlar oldukça basit olarak inşa edildiğinden, göç eden kişi sayısı azdır. Bağ evlerinden daha çok yorulunca dinlenmek, bağda kullanılan malzeme ve araçları muhafaza etmek ve olumsuz hava koşullarından korunmak için yararlanılmaktadır. Araştırma sahasındaki bağ evleri bu özellikleri nedeniyle, özellikle Ege bölümünde yer alan bağ evlerinden ayrılmaktadırlar. Çünkü bu kesimlerdeki bağ evlerinde, nisbeten uzun sayılabilecek bir süre (genellikle temmuz-eylül ayları arasında) kalınmaktadır. Ayrıca bu kesimdeki bağ evleri, çok sayıda kişinin mevsimlik olarak kalabileceği bir şekilde inşa edilmiştir¹¹.

Diğer yandan aileler, boş zamanlarını bağlarda geçirmeyi tercih etmektedirler. Özellikle hafta sonlarında aileler, hem dinlenmek, hem de bağdaki işleri yapmak amacıyla, bağlara gitmektedirler. Kuşkusuz bu durum monoton köy hayatından kurtulup, daha canlı bir ortama kavuşma arzusundan ileri gelmektedir¹². Diğer bir

¹¹ GİRGİN, M., 1991, "Alaşehir Çayı Vadisinde Bağ Evleri". Atatürk Üniv. Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Dergisi, Sayı: 2, Cilt: 2, Erzurum, s.156-157.

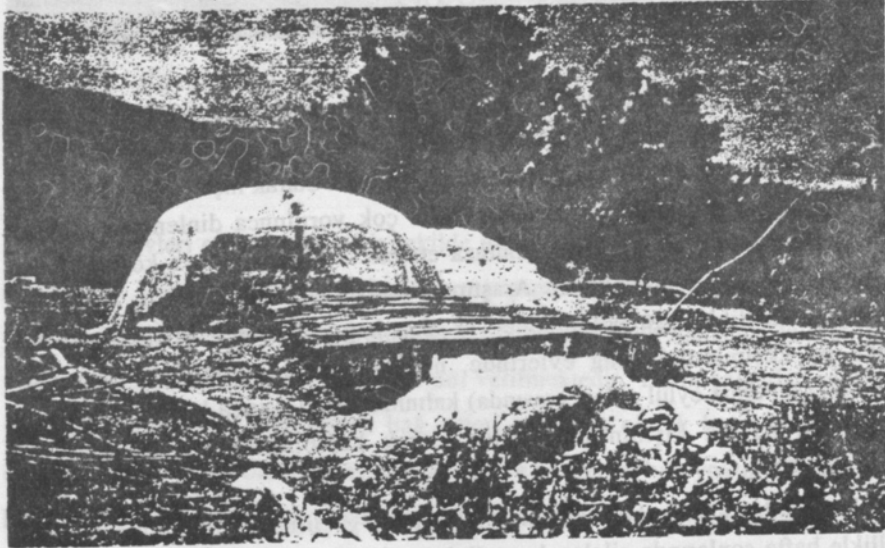
¹² ÖZEY, R., 1991, "Bozdoğan ve Çevresinde Bahçe Evleri". Türk Dünyası Araş. Dergisi, Sayı: 71, Nisan-1991, İstanbul, s.130.

ifade ile aileler belli zamanlarda bağ evlerine giderek, sayfiye ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadırlar.

c. Çardak Yerleşmeleri

Çardak sahada pek yaygın olmayan bir geçici yerleşme şeklidir. Bu tip yerleşmelere, tütün tarımının yapıldığı araştırma sahasının batısındaki köylerde rastlanmaktadır. Dört direk üzerine atılmış damdan oluşan barınak¹³, tarla ve bahçe gibi yerlerde ağaç dallarından örülmüş barınak¹⁴ gibi anlamlara gelen çardaklar, tütün tarımını daha kolay yapmak için oluşturulmuşlardır.

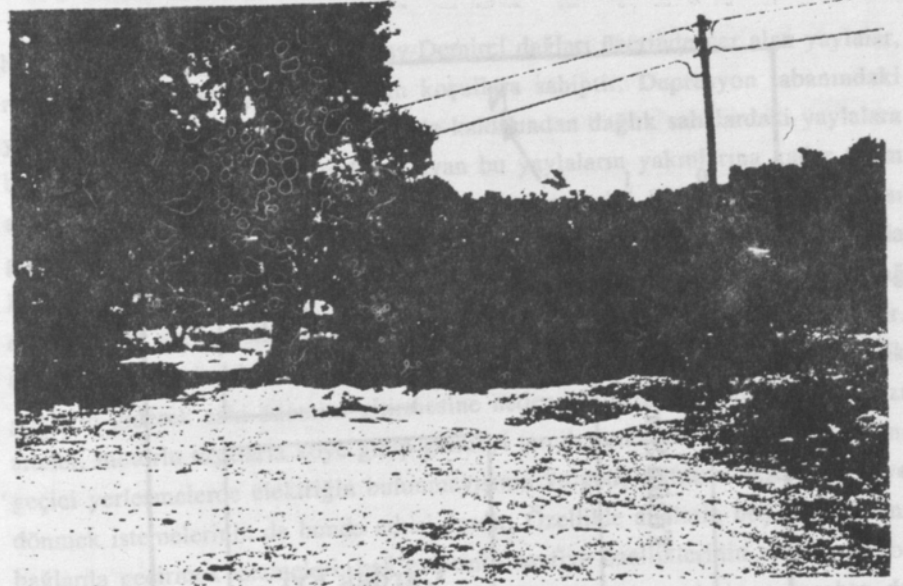
Çardak yerleşmeleri tütün tarımının yapıldığı Yeniköy, Söğütcük ve İzzettin köylerinde yer almaktadır. Tütün tarımı yapılan tarlalarda, genellikle çardak yerleşmeleri kurulmuştur. Toplanan tütün yaprakları çardaklarda dizilmekte ve tütün dizeleri kurutulmak üzere, çardak yakınındaki tütün seralarına yerleştirilmektedir. Naylon örtülerek oluşturulan seralarda, tütün yapraklarının en iyi şekilde kurutulması sağlanmaktadır(Fotoğraf 5). Seraların yeterli olmadığı durumlarda, tütün dizelerinin bir kısmı çardak üzerine dökülmektedir (Fotoğraf 6).

Fotoğraf 5. Yeniköy'de bir tütün serasının görünümü. Tütün yaprakları seralarda daha iyi bir şekilde ve kısa sürede kurutulmaktadır.

¹³ EYÜPOĞLU, İ.Z., 1991, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü. Sosyal Yayınları, İstanbul, s.131.

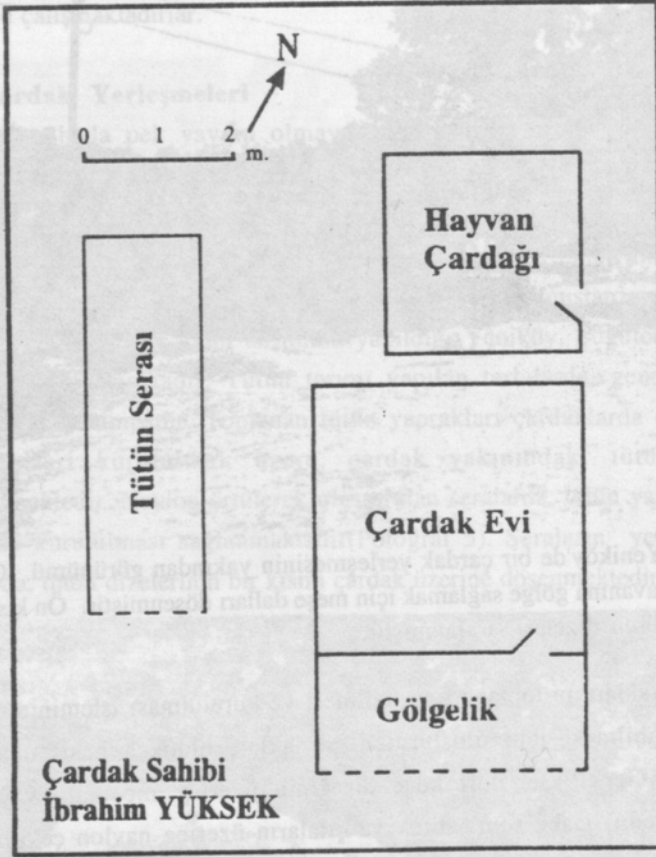
¹⁴ 1988, Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, s.278.

Fotoğraf 6. Yeniköy'de bir çardak yerleşmesinin yakından görünümü. Çardağın tavanına gölge sağlamak için meşe dalları döşenmiştir. Ön kısmına ise, tütün dizeleri sıralanmıştır.

Tütün yapraklarının toplanması, dizilmesi ve kurutulması işleminin en iyi bir şekilde yapılabilmesi için oluşturulan çardaklar, oldukça basit olarak inşa edilmişlerdir. Genellikle, dört köşe direğinin üzerine ince çıta veya dallar yerleştirilmektedir. Daha sonra direk ve çıtaların üzerine naylon çekilmektedir. Naylon yağmur ve rüzgârın içeriye girmesini önlemektedir. Naylonun üzerine ise, yakın çevreden sağlanan meşe dalları ve yaprakları döşenmektedir. Yaklaşık 10 m². kadar olan çardakların iç kısmına, çardak evi adı verilmektedir. Üstü örtülü yanları açık olan ön kısma ise, gölgelik denilmektedir. Ayrıca çardak yerleşmesinin hemen yakınında, tütün yapraklarının kurutulduğu ve basit olarak oluşturulmuş tütün serası yer almaktadır. Bazı aileler, hayvanlarını da beraberlerinde getirmekte ve onlar için de ikinci bir çardak inşa etmektedirler (Şekil 4).

Çardak yerleşmeleri oldukça basit olarak inşa edildiğinden, tütün sezonu sonunda sökülmekte ve gelecek yıl yeniden çardak yapılmaktadır. Çardaklar genellikle, tarlaların havadar olan kesimlerine veya gölgelik olan ağaç altlarına kurulmaktadır. Çardaklara tütün sezonunun başladığı haziran ayında göç edilmekte ve hasat işleminin tamamlandığı eylül ayına kadar kalınmaktadır. Ancak, söz konusu yerleşmelerde elektriğin bulunmayışı ve su sağlamada karşılaşılan

Şekil 4. Yeniköy'deki bir çardak yerleşmesinin plânı.

güçlükler, köye yakın konumlarda kurulan çardak sahiplerinin geceleri köye dönmelerine neden olmaktadır. Özellikle bu şartlara uyum sağlamada güçlük çeken genç nüfus, çardaklara pek göç etmek istememektedir. Buna karşılık yaşlı nüfus ise, yıllardan beri sürdürdüğü bu alışkanlığı devam ettirmekten zevk almaktadır.

SONUÇ

Araştırma sahasında ana topoğrafik şekilleri dağlık ve ovalık sahaların oluşturması, bazı geçici yerleşmelerin ortaya çıkışını teşvik etmiştir. Simav depresyonuna oranla farklı bir iklim ve bitki örtüsüne sahip olan yaylalar, daha çok hayvancılık faaliyetleri için kullanılmaktadır. Oysa, temiz ve dinlendirici bir havaya, sık bir orman örtüsüne, güzel içimli sulara sahip olan yaylalar, turizmin

hizmetine açılabilir. Özellikle Simav-Demirci dağları üzerinde yer alan yaylalar, rekreatif yaylacılık için çok uygun koşullara sahiptir. Depresyon tabanındaki yaylalar ise, doğal step alanı içerisinde kaldığından dağlık sahalardaki yaylalara benzememektedir. Fazla yüksek olmayan bu yaylaların yakınlarına kadar tarım alanları sokulmakta ve bu nedenle de hayvanların iyi bir şekilde otlatılması güçleşmektedir. Ayrıca, bitki örtüsünün yetiştirme devresine bağlı olarak yaylalarda kalış süresi, diğer yaylalara oranla daha da kısadır. Depresyon tabanında yer alan bağ evi ve çardak yerleşmelerinin fonksiyonlarında da değişimler meydana gelmektedir. Özellikle ulaşım imkânlarının giderek gelişmesi, bu tip geçici yerleşmelere yönelik göçlerin giderek eski önemini yitirmesine neden olmaktadır. Gerçekten de bazı aileler, motorlu taşıtlarla köye gidip gelmeyi tercih etmektedirler. Diğer yandan, geçici yerleşmelerde elektriğin bulunmayışının ve genç nüfusun akşamları köye dönmek istemelerinin de bunda etkisi vardır. Özellikle ailelerin boş zamanlarını bağlarda geçirmek istemeleri, bağ evlerinin sayfiye özelliklerinin artmasına yol açmaktadır. Bu tür değişimlere rağmen, geçici yerleşmelerin gelecekte de varlıklarını sürdürmeleri beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- ALAGÖZ, C.A., 1993, "Türkiye'de Yaylacılık Araştırmaları". Ankara Üniv. Türkiye Coğ. Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı: 2, s.1-15, Ankara.
- ARDOS, M., 1985, Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi. Cilt: II. İstanbul Üniv. Yay. No: 3321, Edebiyat Fak. Yay. No: 3215, İstanbul.
- DARKOT, B.-TUNCEL, M., 1988, Ege Bölgesi Coğrafyası. İstanbul Üniv. Yay. No: 2365, Coğrafya Enst. Yay. No: 99, İstanbul.
- DOĞANAY, H., 1994, Türkiye Beşerî Coğrafyası, Gazi Büro Kitabevi, Ankara.
- EMİROĞLU, M., 1977, Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık. Ankara Üniv. D.T.C.F. Yay. No: 272, Ankara.
- ERER, S., 1977, Simav Depresyonu ve Çevresinin Jeomorfolojisi. İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No: 2028, Coğrafya Enst. Yay. No:86, İstanbul.
- EYÜBOĞLU, İ.Z., 1991, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü. Sosyal Yayınları, İstanbul.
- GİRGİN, M., 1991, "Alaşehir Çayı Vadisinde Bağ Evleri". Atatürk Üniv. Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Dergisi, Sayı: 2, Cilt: 2, s.150-165, Erzurum.

- ÖZEY, R., 1991, "Bozdoğlan ve Çevresinde Bahçe Evleri", Türk Dünyası Araştırma Dergisi, Sayı: 71, Nisan-1991, s.121-143, İstanbul.
- SÖZER, N., 1972, Kuzeydoğu Anadolu'da Yaylacılık, İş Matbaacılık ve Ticaret, Ankara.
- TANOĞLU, A., 1969, Nüfus ve Yerleşme, İstanbul Üniv. Yay. No:1183, Edebiyat Fak. Coğrafya Enst. Neşriyatı No:45, İstanbul.
- TUNCEL, M., 1981-1982, "Kütahya İlinin Beğeri ve İktisadi Coğrafyası", Kütahya Formül Matbaası, s.21-34, İstanbul.
- VARLIK, M.Ç., 1974, Germiyan Oğulları Tarihi, Atatürk Üniv. Yay. No: 288, Edebiyat Fak. Yay. No:57, Sevinç Matbaası, Ankara.
- YAZICI, H., 1991, "Laçın Köyüne Bağlı Geçici Yerleşme Şekilleri" Atatürk Üniv. Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Dergisi, Cilt: I, Sayı: 1, s.186-212, Erzurum.
- 1988, Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara.